

VÅRDPLAN

Kista

Väddö hembygds- och fornminnesförening,
Väddö socken, Norrtälje kommun

STOCKHOLMS
LÄNS
MUSEUM

Förord

Hembygdsgårdarna är betydelsefulla förmedlare av lokala byggnadstraditioner. Oavsett ålder, om gårdarna utgörs av en samling byggnader från socknens alla hörn eller står på ursprunglig plats, har de i många fall behållit en ålderdomlig och ursprunglig prägel. I egenskap av tillgänglig plats för allmänheten utgör dessutom hembygdsgårdarna för många en viktig mötesplats och inspirationskälla med tydlig närvaro av historien.

Detta underhålls- och åtgärdsprogram är en ambition att bidra till skapandet av en varaktig grund för Stockholms läns hembygdsgårdars bevarande och fortlevnad. Genom att producera ett effektivt verktyg för underhållet av landskapets hembygdsgårdar, är avsikten att underlätta för framtida insatser och samarbeten. Förhoppningen är också att ökad uppmärksamhet skall leda till ett ökat intresse bland såväl allmänheten som berörda organisationer och myndigheter.

Föreliggande underhålls- och åtgärdsprogram togs fram i samarbete mellan Läns museet Gävleborg och Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund genom finansiering av Landstingets TRU-nämnd (Tillväxt och regional Utveckling). Projektledare inom Stockholms län var Stockholms läns museum och samarbetspartners var Stockholms läns hembygdsförbund och Stockholms läns hembygdsföreningar. Projektet drevs genom finansiering av kulturmiljövårdsbidrag förmedlat av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Ansvarig för utformningen av underhålls- och åtgärdsprogrammet var Ulrika Olsson, antikvarie och projektledare vid Läns museet Gävleborg och modifieringar för anpassning till Stockholms län utfördes av Lisa Sundström och Hedvig Bellberg, antikvarier vid Stockholms läns museum.

Fältarbetet och slutförandet av programmet samt fotografering utfördes av bebyggelseantikvarien Hedvig Bellberg, Stockholms läns museum. Projektet påbörjades under 2011 då 10 av Stockholms läns hembygdsgårdar utrustades med var sitt program, med förhoppningen att byggnaderna skulle få fortsätta att inspirera och berätta sin historia under en lång tid framöver.

Uppdateringen av underhålls- och åtgärdsprogrammet är utfört av Wannberg & Co, på uppdrag av Stockholms läns museum. Arbetet utfördes under hösten 2021.

Innehåll

Förord	2
---------------------	---

DEL A

1. Inledning	2
1.5 Källor	4
2. Gällande lagstiftning	5
2.1 Plan- och bygglagen	5
2.2 BBR, PBF och EKS	6
2.3 Kulturmiljölagen	6
2.4 Miljöbalken	6
3. Fastighetsuppgifter	7

DEL B

4. Vaddö hembygds- och fornminnesförening och hembygdsgård	8
4.1 Hembygdsföreningens målsättning och hembygdsgårdens användning....	8
4.2 Hembygdsföreningens historik	8
5. Kulturhistorisk betydelse	9
5.1 Motiveringen för byggnadsminnesförklaringen	9

DEL C

6. Byggnadsinventering	11
6.1 Begrepp och definitioner	11
6.2 Situationsplan	11
7. Byggnadsbeskrivning	16
7.1 Begrepp och definitioner	16
7.2 Beskrivningar	17
8. Skadeinventering och åtgärdsförslag	25
8.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista	26
8.2 Checklista och årlig översyn	56
8.3 Allmänna Råd!	67

DEL A

1. Inledning

1.1 Syfte

Huvudsyftet med detta underhålls- och åtgärdsprogram är att hembygdsföreningen skall få ett användbart och effektivt verktyg för bevarandet av sina byggnader. Med programmet blir det lätt att överblicka, planera och kostnadsberäkna kommande vård och underhåll och genom dokumentationen av utförda arbeten skapas ett värdefullt referensmaterial för framtiden.

Underhålls- och åtgärdsprogrammet skall användas för årlig kontroll enligt medföljande checklista för att kartlägga eventuella skador och underhållsbehov. När åtgärd av en skada eller normalt underhåll bedömts krävas noteras detta i programmets åtgärdslista. På detta sätt sammanställs byggnadernas behov lättöverskådligt och planeringen av arbetet kan göras.

Syftet med programmet är således också att skapa utrymme för genomtänkta åtgärder med lämpliga material och metoder, i samarbete med kunniga hantverkare och antikvariska myndigheter.

Ett tredje syfte är att uppmärksamma hembygdsgårdarna och bidra till att skapa en varaktig grund för deras fortlevnad.

Tillämpningen av underhålls- och åtgärdsprogrammet kan bildligt talat jämföras med en trestegsraket. I ett första steg framställs ett program för den specifika hembygdsgården av Stockholms läns museum. I detta ingår en skadeinventering med tillhörande åtgärdsförslag. I nästa steg används programmet för kontinuerliga kontroller av hembygdsgårdens byggnader, vilka ligger till grund för planeringen av framtida åtgärder.

Detta arbete utförs av hembygdsföreningen. Det tredje och sista steget är utförandet av åtgärderna. Detta görs av anlitate hantverkare eller av hembygdsföreningen själv.

Skadeinventeringen som utförs av läns museet, är en engångsinsats med avsikt att fungera som utgångspunkt för föreningens fortsatta arbete på egen hand. Programmet skall även fungera som referensmaterial vid myndighetskontakter samt upplysa om gällande lagstiftning med mera. Det är väsentligt att programmet behåller sin ursprungliga struktur för att förbli begränsat och lättanvänt. Av den anledningen skall inte dokument infogas som inte är av betydelse för programmet.

Ett exemplar av underhålls- och åtgärdsprogrammet skall finnas hos Stockholms läns museum, Stockholms läns hembygdsförbund, aktuell kommun samt Länsstyrelsen i Stockholms län. Detta för att öka medvetenheten om hembygdsgårdarnas behov samt underlätta kommunikationen och tillhandahålla ett väl genomarbetat underlag för beslut.

1.2 Omfattning och avgränsningar

Underhålls- och åtgärdsprogrammet är avsett att tillämpas på hembygdsgårdens byggnader och deras fasta inredning. Lösa inventarier och tillhörande mark berörs därför inte av programmet. Samtliga byggnader som tillhör hembygdsföreningen vid besiktningstillfället ingår liksom tillkomna byggnader vid framtida revideringar.

Programmet inriktar sig på skador och behov av teknisk art och utelämnar därför närmare studier av kultur- och stilhistorik. Programmet är också direkt kopplat till en specifik

hembygdsgård och ställs inte i relation till andra hembygdsgårdar. Närmare analyser av byggnadernas ålder, historia och tidigare utseende utelämnas likaså.

Besiktningen av byggnaderna görs okulärt, vilket gör att dolda konstruktioner såsom panelklätt timmer, inbyggda takkonstruktioner och dolda installationer inte redovisas. Detta kräver omfattande undersökningar och görs i samband med eventuella åtgärder. Reservation för framtida skador måste således lämnas, liksom framtida naturligt slitage som inte redovisas. Med hjälp av Checklistan skall dock föreningen själv kunna upptäcka skador och behov innan akuta åtgärder blir nödvändiga. Återkommande revideringar av programmet krävs likaså för att programmet skall förbli aktuellt. Plan för revidering presenteras under kapitel 1.1.3.

Underhålls- och åtgärdsprogrammet skall inte fungera som underlag för projektering av planerade arbeten. Avsikten är att programmet skall användas för att upptäcka skador och behov vilka därefter projekteras och åtgärdas. Åtgärdsförslagen i skadeinventeringen skall tolkas som direktiv vilka kräver ytterligare undersökningar när arbetet väl skall utföras. Dessa avgränsningar måste finnas då programmet skall förbli aktuellt över en längre tid. Skador och behov förändras med tiden och kan därför kräva olika åtgärder beroende på när arbetet utförs. Av den anledningen måste alla arbeten föregås av en projektering med en undersökning av den aktuella skadan och förslag på vidare åtgärder.

1.3 Revidering och utökning

För att hålla underhålls- och åtgärdsprogrammet aktuellt under lång tid måste återkommande revideringar göras. Revidering av enskilda delar av programmet skall göras då betydande förändringar skett. Exempel på sådana förändringar kan vara tillkomsten av ytterligare en byggnad, avförandet av en befintlig byggnad genom brand eller försäljning, ombyggnad, nya funktioner i byggnaderna, förändringar i gällande lagtexter, förändringar i hembygdsföreningens användning och målsättning med mera.

Om inga betydande förändringar sker skall underhålls- och åtgärdsprogrammet revideras av en antikvarie eller någon med antikvarisk kompetens vart 10:e år. Revideringen omfattar då i huvudsak programmets del 3 med dess skadeinventering och tillhörande åtgärdsförslag. Övriga delar av programmet skall studeras och uppdateras i de avseenden som kräver det. Avsikten är dock inte att programmet skall arbetas om, utan fortsätta att fungera i sin grundutformning med nödvändiga förändringar. Ifyllda check- och åtgärdslistor skall behållas som referensmaterial vid framtida arbetsinsatser.

Om en utökning av programmet blir aktuell skall de nytillkomna delarna följa programmets grundstruktur. I samband med detta bör Stockholms läns museum eller annan antikvarisk expertis kontaktas för att hjälpa till med byggnadsinventeringen och byggnadsbeskrivningen, samt eventuell skadeinventering med tillhörande åtgärdsförslag.

1.4 Uppdatering 2021

En uppdatering av underhålls- och åtgärdsprogrammet har genomförts under 2021 av Christina Morén och Maria Wannberg, byggnadsantikvarier på Wannberg & Co AB, på uppdrag av Stockholms läns museum. Arbetet har innefattat en genomgång av utförda åtgärder samt införande av nya åtgärder som behöver göras. Informationen har skrivits in i detta dokument och inga bilagor eller appendix har tillkommit. Layouten har sedermera omarbetats för att korrespondera med övriga av museet år 2022 genomförda vårdplaner.

Målsättningen är att underhålls- och åtgärdsprogrammet ska vara ett levande dokument. I de fall då det är lämpligt kan bilagor tillfogas, exempelvis särskilda utredningar eller rapporter rörande enskilda delar eller sakområden. En uppdatering av lagstiftningen har även gjorts.

Då arkivet för Vaddö hembygds- och fornminnesförening dessvärre har gått förlorat i en brand finns inte en korrekt åtgärdshistorik att redovisa. Föreningen bör dock på sikt sammanställa en sådan.

1.5 Källor

Allmänna uppgifter om hembygdsföreningen har erhållits genom Staffan Lundqvist för föreningen. Situationsplan har redigerats av Hedvig Bellberg, efter underlag från Sesam- projektet 1996 (kapitel 1.3, 2.1.2).

Uppgifter om hembygdsföreningens fastigheter, försäkringar samt föreningens användning av och målsättning med hembygdsgården är sammanställda av hembygdsföreningen genom Staffan Lundqvist (kapitel 1.1.5, 1.1.6).

Länsstyrelsens motivering till Byggnadsminnesförklaringen är hämtad från www.bebyggelseregistret.raa.se (1.4).

Samtliga bilder är tagna av Hedvig Bellberg, Stockholms läns museum under 2011 och finns registrerade i museets arkiv (kapitel 2.1.2 samt försättsblad).

Informant vid platsbesök i oktober 2021 var Anneli Lennartsson, ordförande i Vaddö hembygds- och fornminnesförening

2. Gällande lagstiftning

Ett flertal lagar och förordningar reglerar Sveriges bebyggelse och markanvändning. I dessa ryms också bestämmelser för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och bebyggelsemiljöer. Här refereras till den lagstiftning som är relevant för Sveriges hembygdsföreningar. För mer information och ytterligare detaljer rekommenderas PBL Kunskapsbanken på Boverkets hemsida och/eller de angivna lagrummen.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/kulturvarden/>

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

2.1 Plan- och bygglagen

All bebyggelse i Sverige omfattas av Plan- och bygglagen (PBL 2010:900) som regleras av kommunernas byggnadsnämnder. För en majoritet byggåtgärder krävs särskilt tillstånd, bygglov, vilket omfattar lokalisering, yttre utformning och användning. Egenskaper som inte kräver bygglov hanteras i en bygganmälan. Det är viktigt att undersöka om bygglov eller bygganmälan behöver göras varför kommunen alltid ska kontaktas inför åtgärder på eller förändringar av en byggnad.

I **PBL:s 8 kap.** Krav på byggnader m.m. finns flera paragrafer som bland annat behandlar kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt vård- och underhåll av byggnader och bebyggelsemiljöer. 13§ får anses vara speciellt relevant för hembygdsgårdarna eftersom dessa ofta definieras som särskilt kulturhistoriskt värdefulla.

13§ En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

14§ Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4§ i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

17§ Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

I PBL finns också bestämmelser som reglerar kommunernas markanvändning. Detta sker genom översikts- och detaljplaner. Medan översiktsplanen är en långsiktig strategiskt plan för hela kommunen är reglerar detaljplanen en eller flera fastigheter och ställer krav på hur dessa får användas, var byggnader får placeras och särskilda krav på byggnaderna vad gäller utformning. Det är i detaljplanerna vi hittar eventuella bestämmelser om skydd av kulturvärden (q), varsamhetsbestämmelser med eventuella utformningskrav (k) och rivningsförbud (r),

Under arbetet med att ta fram en översiktsplan måste kommunen ibland ta fram ett kulturmiljöprogram (KMP) som tjänar som ett kunskapsunderlag. Ett kulturmiljöprogram kan baseras på en inventering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i kommunen och kan innehålla riktlinjer för hur kommunens kulturmiljöer ska användas som resurs för hållbar utveckling och god bebyggd miljö.

2.2 BBR, PBF och EKS

Boverkets byggregler (BBR) innehåller föreskrifter och allmänna råd till vissa krav i PBL och Plan- och byggförordningen (2011:338). PBF innehåller vidare bestämmelser för tillämpningen av PBL samt preciserar de krav på tekniska egenskaper som ställs upp i PBL och i Boverkets konstruktionsregler EKS. Dessa är elva till antalet och omfattar både nya och befintliga byggnader. Här ställs krav på bärförmåga, stadga och beständighet. Ytterligare ett krav rör säkerhet i händelse av brand. Detta inkluderar frågor om utrymningssäkerhet, skydd mot uppkomst av brand, skydd mot brandspridning mellan byggnader och räddningspersonalens säkerhet.

Dessa krav gäller även för kulturhistoriskt värdefulla byggnader men i relation till kravet på varsamhet som ställs upp i 8 kap, 17§. Detta betyder att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse även den måste leva upp till de tekniska egenskapskraven men med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden.

2.3 Kulturmiljölagen

I **Kulturmiljölagen, KML (1988:950)** finns bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen, kyrkor samt utförelse och återlämnande av kulturföremål. Länsstyrelsen har tillsyn över kulturminnesvården i länet och tillämpar KML medan Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har överseende över kulturmiljövården i landet och vägledningsansvar för tillämpningen.

I **KML 1 kap, 1§** står det att läsa "Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla."

I **3 kap.** behandlas byggnadsminnen:

1§ En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen.

Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på parker, trädgårdar eller andra anläggningar.

I samband med en byggnadsminnesförklaring upprättar länsstyrelsen skyddsbestämmelser för att ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras.

2.4 Miljöbalken

Syftet med Miljöbalken, MB, är att främja en hållbar utveckling. MB regler tillämpas genom annan lagstiftning som PBL och KML. Med stöd i Miljöbalken, **MB 4 kap, 1§** flera riksintressen för kulturmiljövården utpekade samt med stöd i **7 kap, 9§** ett antal kulturresevat definierade. Dessa är geografiskt bestämda och innebär att exploateringar eller andra ingrepp inte får medföra att områdenas natur- eller kulturvärden påtagligt skadas. Syftet med riksintresset är att långsiktigt skydda ett antal områden som bedömts särskilt viktiga på grund av sina natur- eller kulturvärden ur ett nationellt perspektiv. Bestämmelserna om riksintressena tillämpas i första hand genom den kommunala planeringen och vid beslut enligt PBL.

3. Fastighetsuppgifter

Fastighetsägare:	Väddö hembygds- och fornminnesförening
Fastighetsbeteckning:	Kista 1:2 och 1:3 i Väddö socken, Norrtälje kommun
Försäkringar:	Hembygdsförsäkring nr 301 2400; nuvarande mangårdsbyggnad (125 kvm), båtsmanstorpet, mangelboden och nya ladan omfattas av kategori 1.
Författningsskydd:	Byggnadsminne, efter beslut av Länsstyrelsen Stockholm 2011

DEL B

4. Väddö hembygds- och fornminnesförening och hembygdsgård

4.1 Hembygdsföreningens målsättning och hembygdsgårdens användning

Föreningen, som bildades 1929, hade sedan dess sökt efter en roslagsgård som skulle kunna användas som hembygdsgård. I och med donationen av Kista löstes denna fråga. Föreningens syfte är att stärka och utveckla hembygdsintresset inom Väddö socken, dels genom att vårda hembygdsgården Kista med dess byggnader och markarealer, dels genom att uppsamla och tillvarata gamla kulturföremål, för visning för allmänheten i lokaler som Kista erbjuder. Det är vår förhoppning att denna och kommande generationer skall kunna ta del av hur man levde på en bondgård i Roslagen under 1700- till 1900-talen.

4.2 Hembygdsföreningens historik

Väddö hembygds- och fornminnesförening bildades 1929. Drivande kraft vid bildandet och likaså föreningens ordförande under många år var rektorn vid Väddö Folkhögskola, Wilhelm Mattsson. Hembygdsgården Kista kom i föreningens ägo 1947, efter Charlotta Erikssons död. Mattsson var då fortfarande ordförande. Platsen Kista omnämndes redan i slutet av 1400-talet, då som "Kystadhe torp". År 1635 hade stavningen ändrats till "Kysta".

På 1630-talet bestod byn Kista av 2 gårdar, som under olika perioder varit sammanslagna till en. År 1719 härjade avdelningar ur den ryska hären på Väddö och brände ner byggnaderna i ett antal byar. Sägner säger att Kista blev förskonad, eftersom mat och dryck satts fram åt ryssen innan folket sprang till skogs. 1860 köpte Matts Sundelius den ena gården av sin svärfar Anders Mattsson, tolvmän och kyrkvärd. Något år senare inköpte Sundelius även den andra gården och slog samman dem till en gård, vilket Kista därefter varit. Matts Sundelius var far till den sista ägaren, Charlotta Eriksson.

Den äldre mangårdsbyggnaden som kallas Gammelstugan, den 50 m långa stall- och logglängan, brännvinsboden, saltboden, redskapsboden och rieladan anses vara byggda under 1700-talet. Väderkvarnen av hättetypp uppfördes 1828. Även mangelboden, smedjan, linbastan och två friliggande källare byggdes under tidigt 1800-tal. Den nuvarande mangårdsbyggnaden uppfördes 1837 (restaurerad 1956 av konservator Erik Sarby, Uppsala) och ladugården byggdes 1865. båtsmanstorpet som är den enda byggnad som inte uppförts på Kista byggdes under 1800-talet, och flyttades till Kista 1901. Föreningen lät bygga en ny lada som utställnings- och samlingslokal år 1993.

5. Kulturhistorisk betydelse

Hembygdsrörelsen har en viktig historia i det moderna svenska samhället. Som en motvikt till det växande industrisamhället började intresset för den traditionella allmogekulturen att växa sig stark under slutet av 1800-talet. Friluftsmuseer skapades med Skansen i spetsen och på landsbygden startades de hembygdsföreningar som i förlängningen skulle bilda Samfundet för hembygdsvård 1916. Den stora uppgiften då var att rädda allmogens byggnader och föremål vilket resulterat i stora samlingar med omfattande kulturvärden runt om i landet.

Det medvetna insamlandet från hemsocknen har medfört att det idag finns byggnader, föremål och arkiv hos hembygdsföreningarna med mycket stora värden för den lokala historien. I ett nationellt perspektiv utgör de också en viktig grund för jämförelser, kartläggning och forskning. Med sin goda tillgänglighet utgör de populära platser för midsommarfirande, skolbesök, marknader och andra arrangemang, och som förmedlare av lokala byggnadstraditioner en kunskaps- och inspirationskälla för allmänheten.

Kista, Väddö hembygds- och fornminnesförenings hembygdsgård blev förklarad byggnadsminne i augusti 2011 för sin välbevarade gårdsmiljö.

5.1 Motiveringen för byggnadsminnesförklaringen

”Kistas ursprung kan beläggas från 1493 och en kontinuerlig ägarlängd finns bevarad sedan 1630-talet. Antalet gårdar i Kista förefaller sedan ha växlat mellan en och två. Under 1600-talet och under större delen av 1700-talet utgjordes byn av endast en gård. Enligt traditionen skonades gården då ryssarna 1719 brände ner en stor del av bebyggelsen längs östersjökusten tack vare att gårdsfolket ställde fram mat till ryssarna innan de själva lämnade gården. Av dagens byggnader dateras några till 1700-talet. Gårdens utformning idag överensstämmer i grova drag med den som förekommer i skifteskartan från 1839 och senare kartor. Från 1800-talets början och fram till 1860-talet har det funnits endast en mangårdsbyggnad. Det finns dock flera bostadshus som visar att flera generationer har bott på gården samtidigt och att där även funnits anställd arbetskraft. Sedan början av 1800-talet och fram tills dess hembygdsföreningen blev ägare 1947 var gården inom samma släkts ägo. Den sista ägaren testamenterade gården till Väddö hembygds- och fornminnesförening. Anledningen till att gården inte förändrades under första hälften av 1900-talet är sannolikt att det inte blev något egentligt generationsskifte på gården.

Kista gård är en väl bevarad gårdsmiljö. Såväl exteriört som interiört är byggnaderna med några få undantag väl bevarade. Den stora mängden byggnader tillkomna för olika ändamål under olika tider visar på bredden av verksamheten vid en större bondgård. Här finns inte bara mangårdsbyggnad, loge och fähus utan även väderkvarn, smedja, linbastu och brännvinsbod vilket tyder på att gården var självförsörjande på många områden och att många olika sysslor och hantverk utfördes på gården. Linbastun, mangelboden och saltboden kan visa på kvinnornas uppgifter med textil och livsmedel. Såväl de många sysslorna som bostäderna för tjänstefolk gör det möjligt att föra in berättelser om de obesuttnas roll i bondesamhället.

Båtsmanstorpet som flyttades till Kista när rotesystemet upphörde 1901 för att användas som bostad till tjänstefolk berättar om rotesystemet och visar på behovet av arbetskraft vid en större gård som Kista. De dekorativt målade interiörerna i mangårdsbyggnaden är av stort kulturhistoriskt värde då få bevarade interiörer av denna typ har bevarats finns i denna del av landet. Sett till de byggnadsminnesförklarade gårdar som finns i länet och i landet utgör Kista gård ett bra komplement till de redan skyddade miljöerna. Gården har ett stort kulturhistoriskt värde eftersom den är en av de mest välbevarade kända bondgårdarna i länet sett ur flera aspekter - komplett gårdsanläggning med många funktioner, lång hävd samt välbevarad såväl exteriör som interiör. Mangårdsbyggnadens välbevarade dekorationsmåleri är synnerligen unikt för Stockholms län. Gårdens kulturhistoriska värde är således av byggnadshistorisk, teknikhistorisk och socialhistorisk karaktär. Kista gård har också ett miljöskapande värde.

Gårdsmiljön kan också knytas till en stor berättelse om Sverige som jordbruksland under flera sekler och hur landet urbaniseras under 1900-talet. Även om Kista gård inte ligger direkt vid kusten hänger den samman med skärgården och dess kultur. Skärgården är en av tre aspekter av Stockholms historia som Länsstyrelsen i Stockholms län prioriterar i sin byggnadsminnespolicy.”

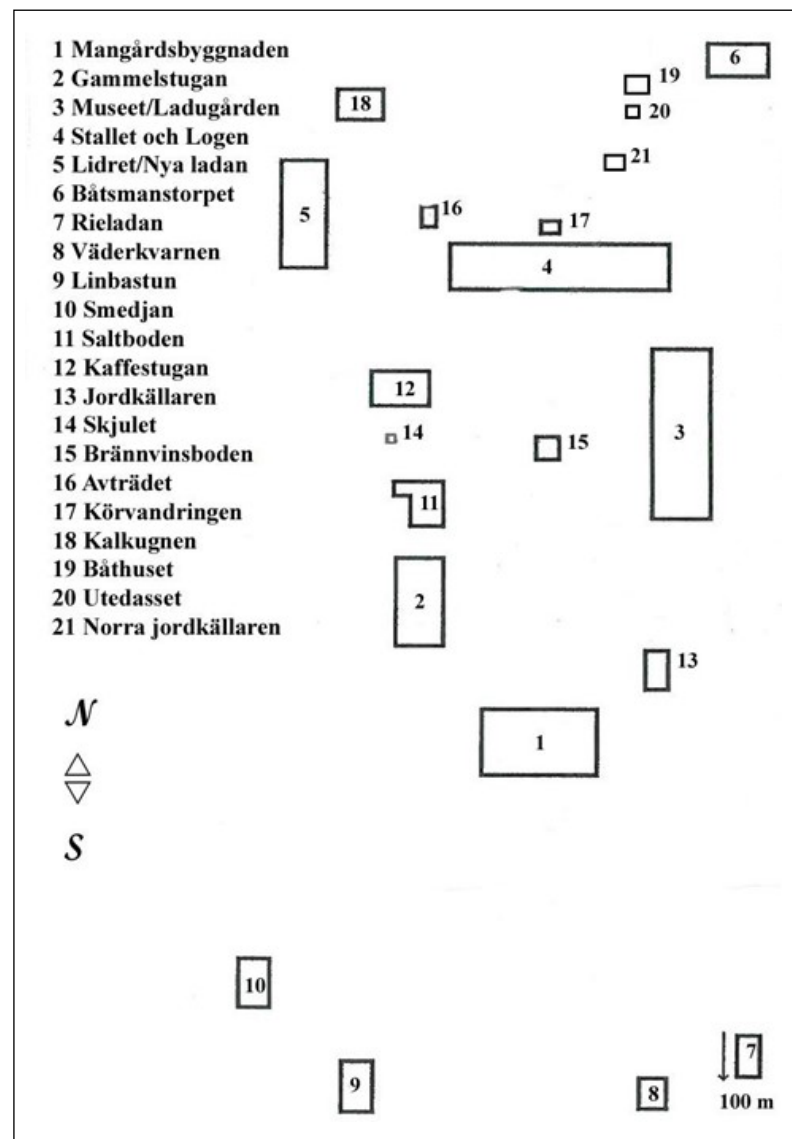
DEL C

6. Byggnadsinventering

6.1 Begrepp och definitioner

Byggnadsinventeringen redovisar översiktligt vilka byggnader som finns inom hembygdsgården. Situationsplanen visar byggnadernas placering och orientering enligt väderstrecken med norr uppåt i bild. Benämningen av byggnaderna är desamma som allmänt brukas inom hembygdsföreningen. Byggnader ägda av föreningen men placerade utanför hembygdsgården redovisas i text och bild och om möjligt även i situationsplanen.

6.2 Situationsplan

	Byggnad - funktion förr och nu	Foto
1	<p>MANGÅRDSBYGGNADEN</p> <p>Uppförd 1837. Byggnaden har bevarad 1800-talsinteriör med ovanliga väggmålningar, att likna marmoreringar, dock mer expressiva i rustika färgscheman.</p> <p>Under byggnadens västra del finns en källare.</p> <p>Timret har senare åldersbestämts genom dendrokronologisk undersökning till åren 1824/25.</p>	
2	<p>GAMMELSTUGAN</p> <p>Byggnaden troddes tidigare vara från tidigt 1700-tal och har troligtvis flyttats till sin nuvarande plats då den närbelägna nya mangårdsbyggnadens uppfördes. Huset har sin 1700-talsinteriör.</p> <p>Timret har senare åldersbestämts genom dendrokronologisk undersökning till åren 1824/25.</p>	

3	<p>MUSEET/LADUGÅRDEN</p> <p>Ladugården inhyser ett museum med nyare inredning där föreningens samlingar av äldre föremål och utställning finns. I bottenplan finns ladugården fortfarande med gammal inredning.</p>	
4	<p>STALLET OCH LOGEN</p> <p>Byggnaden är långsträckt och hårbärgerar redskap. Mot norr finns en körvandring.</p>	
5	<p>LIDRET/NYA LADAN</p> <p>Ladan är tillkommen 1993 och har bl.a. en scen mitt på golvet.</p>	

6	<p>BÅTSMANSTORPET</p> <p>Byggnaden köptes till Kista i början på 1900-talet, efter indelningsverkets upphörande 1901.</p>	
7	<p>RIELADAN</p> <p>Ladan står utmed den lilla vägen ca hundra meter söder om hembygdsgårdens tun. Den innehåller inventarier och stora vassknippen för takläggning.</p>	
8	<p>VÄDERKVARNEN</p> <p>Kvarnen är av den holländska typen hättkvarn och uppförd på platsen 1828. Den är troligtvis bland de allra äldsta av denna typ i Sverige, kanske den äldsta.</p> <p>Utmärkande för hättkvarnar är att den övre delen är vridbar så att vingarna kan vridas efter vinden.</p>	

9	<p>LINBASTUN</p> <p>Linbastun är traditionellt inredd och mörk av rök och eldning.</p>	
10	<p>SMEDJAN</p> <p>Smedjan är från tidigt 1800-tal.</p>	
11	<p>SALTBODEN</p> <p>Saltboden innehåller gamla saltkar och bingar. I den norra delen finns en bod med verktyg.</p>	

12	<p>KAFFESTUGAN</p> <p>Den gamla mangelboden är i främre delen på bilden idag inredd som ett mindre kök. I den bakre delen finns fortfarande en mangel. Under huset finns en källare.</p>		15	<p>BRÄNNVINSBODEN</p> <p>Denna lilla bod står mitt på tunet. Brännvin brändes på säd. Hembränneriet förbjöds 1855.</p>	
13	<p>JORDKÄLLAREN</p> <p>Traditionell jordkällare som mot sydost avgränsar gårdstunet.</p>		16	<p>AVTRÄDET</p> <p>Litet skjul placerat vid stallet och logens västra hörn.</p>	
14	<p>SKJULET</p> <p>Litet skjul som står strax norr om kaffestugan och mangelboden.</p>		17	<p>KÖRVANDRINGEN</p> <p>En körvandring drogs av oxar eller andra dragdjur som gick runt i vandringen och drev tröskverket.</p>	

18	<p>KALKUGNEN</p> <p>Kalkugnen återfinns bakom nya ladan dolt i en snårig slänt.</p>	
19	<p>BÅTHUSET</p> <p>Båthuset finns uppställt på samma lilla gård som båtsmanstorpet.</p>	
20	<p>UTEDASSET</p> <p>Detta skjul står i anslutning till båtsmanstorpet.</p>	

21	<p>NORRA JORDKÄLLAREN</p> <p>Liten jordkällare norr om gården.</p>	
----	--	---

7. Byggnadsbeskrivning

7.1 Begrepp och definitioner

Byggnadsinventeringen redovisar översiktligt byggnadens delar med utgångspunkt i nedanstående rubriker. Dessa överensstämmer vidare med de rubriker som förekommer i såväl checklistan som skadeinventering med åtgärdsförslag.

Begrepp

<i>Plan</i>	byggnadens planlösning (inre organisation)
<i>Konstruktion</i>	byggnadens bärande delar såsom grund, stomme, bjälklag, takkonstruktion och murstock
<i>Interiör</i>	byggnadens fasta inredning såsom golv, tak, lister, fönster, foder, dörrar, trappor, eldstäder, väggmåleri mm
<i>Installationer</i>	byggnadens fasta installationer såsom el, värme, vatten och avlopp men även säkerhetsinstallationer som brand och inbrottsskydd
Klimat	ventilationen i byggnaden samt eventuell, klimatreglerande utrustning utöver värmesystemet
Tillgänglighet	berättar eventuella hinder för rörelsehindrade och synskadade att komma in i byggnaden

7.2 Beskrivningar

7.2.1 BYGGNAD 1 MANGÅRDSBYGGNADEN

PLAN

Dubbelhusplan med liten kammare under trapp, delvis inredd vind med timrade modulrum, jordkällare under hus

KONSTRUKTION

Kalkad grund, liggtimmerkonstruktion, följare, murstock, åsar

EXTERIÖR

Förstukvist med bänkar och röda pelare, rödfärgad locklist, svarta knutlådor, gröna fönsterluckor och bågar, vita karmar, två-lufts-fönster med två rutor vardera, lunettfönster i gavelparti, gröna pardörrar, mansardtak, enkupigt tegel, plåtklädd taknock, vindskivebeslag, trävindskivor, hänggrännor i trä, kalkad skorsten

INTERIÖR

Väggmålningar (delvis tapet i kök), stänkmålade bröstningar, bårder, målade takrosor, marmoreringsmålade spegeldörrar, obehandlade trägolv, vita brädtak, spis, trappa i skåp i hall, övervåning/vind med två inredda, tapetserade rum i öst resp. väst, brädtak, spån, kamin i rum i öst, källare med arkiv och inventarier

---

INSTALLATIONER

El för belysning, el-element

KLIMAT

Ouppvärmt/underhållstemperatur

TILLGÄNGLIGHET

Förstukvist med tre trappsteg, handledare till övervåning/vind

7.2.2 BYGGNAD 2 GAMMELSTUGAN

PLAN

Enkelstuga med vind

KONSTRUKTION

Till stor del murad hög stengrund, liggtimmerkonstruktion, murstock, åsar

EXTERIÖR

Röd locklist, svarta knutlådor, sadeltak, kalkad skorsten, tvåkupigt tegel, ornamenterade trävindskivor, trävindskivebeslag, trähänggränna ovan entré, ornamenterad dörrkarm, grön spegeldörr, gröna fönsterbågar, vita karmar, två-lufts-fönster med två rutor vardera, en-lufts-fönster med två rutor, lunettfönster i gavelparti

---

INTERIÖR

Stänkmålade väggar med bröstning i hall, målade tapeter, öppna timmerväggar i kök samt övervåning/vind, obehandlade brädgolv, spis i kök samt kammare

INSTALLATIONER

El för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Trätrall med två steg, lägre tröskel, brant vindstrappa utan handledare

7.2.3 BYGGNAD 3 MUSEET/LADUGÅRDEN

PLAN

Ladugård mot söder i bottenvåning, mot norr museiutställning, museiutställning även i långsträckt övervåning

KONSTRUKTION

Murad på flera ställen hög stengrund, liggtimmerkonstruktion, följare, utskjutande knutar, (takkonstruktion ej sedd)

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, mot norr och söder locklistpanel, sadeltak, enkupigt tegel, tegeltaknock, trävindskivor och vindskivebeslag, svarta brädfönsterluckor, svart trädörr, vita fönsterbågar, två-lufts-fönster med tre rutor vardera, en-lufts-fönster med två, resp. tre rutor, liten plåtskorstenspipa

INTERIÖR

Inrett till museum med nyare golv och vägginredning i form av brädpanel, samt utställningsmontrar, i bottenvåning utställning i form av ett tidigt 1900-talshem, blindfönster i denna utställning mot norr, ursprunglig ladugård fungerande som förråd

---

INSTALLATIONER

El för belysning, el-element

KLIMAT

Underhållsuppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Nyare trätappa samt gjuten trappa invändigt till museidel

7.2.4 BYGGNAD 4 STALLET OCH LOGEN

PLAN

Långsträckt byggnad med övervägande full takhöjd

KONSTRUKTION

Grund av hörnstenar samt delvis kallmur, liggtimmerkonstruktion, följare, utskjutande knutar, rafter samt sparrar, mellanväggar

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, rödfärgad locklistpanel mot nordväst, sadeltak, vasstak, breda vindskivor, svarta bräddörrar och liderportar, körvandring mot norr, vita bågar i små fönster en-lufts-fönster

INTERIÖR

Öppna timmerväggar, dels trägolv, dels jordgolv med grus, rafter samt sparrar

Installationer

El för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Till några utrymmen ok, endast med låga trösklar

7.2.5 BYGGNAD 5 LIDRET/NYA LADAN

PLAN

Öppen planlösning, full takhöjd

KONSTRUKTION

Korta pilotes, panel mot öppen brädkonstruktion, fackverkstakstol

EXTERIÖR

Rödfärgad locklist, sadeltak, tvåkupigt tegel, trätaknock samt vindskivor och vindskivebeslag, röda fönsterkarmar och vita bågar, en-lufts-fönster med två rutor

INTERIÖR

Obehandlade trägolv, delvis partier av gammalt golvplank mot söder, grusgolv mot norr, scen i mitten, fackverkstakstol

INSTALLATIONER

El för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

God, dels låg tröskel, dels portlider

7.2.6 BYGGNAD 6 BÅTSMANSTORPET

PLAN

Soldattorp med kök, rum och kammare

KONSTRUKTION

Murad stengrund, liggtimmerkonstruktion, åsar

EXTERIÖR

Enkupigt tegel, gröna fönsterluckor, vita bågar och karmar, två-lufts-fönster med tre rutor vardera, trätaknock och vindskivor samt vindskivebeslag, lätt kalkad skorsten, rödfärgad locklist, svarta knutar, trähängränna ovan entré

INTERIÖR

Bräddinnertak, obehandlade trägolv, spegeldörrar, tapeter och bårder, spis, ryggås

INSTALLATIONER

El för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Trätrall om två steg

7.2.7 BYGGNAD 7 RIELADAN

PLAN

Öppen planlösning, full takhöjd

KONSTRUKTION

Hörnstensgrund, timmerkonstruktion, ås samt bindbjälkar vid öppna mellanväggar

EXTERIÖR

Tvåkupigt tegel på det östra takfallet, enkupigt tegel på det västra, rödfärgad brädfodring, knutlådor, trätaknock och vindskivor samt vindskivebeslag

INTERIÖR

Öppna timmerväggar samt högt upp panel, brädgolv, bräddinnertak samt spån

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Byggnaden ligger efter ett dike, dock låg tröskel

7.2.8 BYGGNAD 8 VÄDERKVARNEN

PLAN

Kvarn i tre våningar

KONSTRUKTION

Hörnstensgrund, liggtimmerkonstruktion,

EXTERIÖR

Rödfärgad locklist, följare, svart bräddörr, rundade kyrkspån på den 8-kantiga hättan, vingar

INTERIÖR

Timmerväggar, bräddinnertak, brädgolv, trappor i tre våningar, bl.a. bingar i inredningen, kvarnmekanik

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Högt steg över syllstock in i kvarn, stadiga trappsteg mellan första och andra våningen, ej handledare

7.2.9 BYGGNAD 9 LINBASTUN

PLAN

Ett plan med liten hall, basta och halvvind

KONSTRUKTION

Låg kallmur i grund, liggtimmerkonstruktion, åsar, ugn

EXTERIÖR

Rödfärgad locklist, knutlådor, svart bräddörr, tvåkupigt tegel, trätaknock och vindskivor samt vindskivebeslag

INTERIÖR

Timmerväggar, ugn, bräddinnertak, jordgolv

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Över tröskel, låg dörr

7.2.10 BYGGNAD 10 SMEDJAN

PLAN

Öppen plan med ett rum

KONSTRUKTION

Grund av kallmur, liggtimmerkonstruktion, murstock, rygg- och sidoåsar

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, utskjutande knutar, vita fönsterbågar, en-lufts-fönster med två, resp. fem små rutor, kalkad murstock utvändigt på fasad, enkupigt tegel, tegelskorsten, trätaknock, och vindskivebeslag, nya vindskivor, svart dubbeldörr

INTERIÖR

Bräddinnertak, öppna timmerväggar, jordgolv, två blåsbälgar, enkelt murad ässja

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Högt steg över två stockar

7.211 BYGGNAD 11 SALTODEN

PLAN

Enplanshus med två utrymmen

KONSTRUKTION

Liggtimmerkonstruktion, åsar

EXTERIÖR

Rödfärgad locklist och knutlådor samt öppen timmerfasad, sadeltak, tvåkupigt tegel, trätaknock och vindskivor samt vindskivebeslag, trähänggrännor, svarta bräddörrar, dass på nordvästsidan

INTERIÖR

Timmerväggar, obehandlat trägolv, bingar, träinnertak, näver, ryggås, sidoåsar

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Ett steg hög tröskel in i hus

7.2.12 BYGGNAD 12 KAFFESTUGAN

PLAN

Enplanshus med ett rum inrett som kaffestuga, andra delen mangelbod, jordkällare under hus

KONSTRUKTION

Murad sten- samt lecablocksgrund, delvis cement, timmerkonstruktion,

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, enkupigt tegel, trätaknock och vindskivor samt vindskivebeslag, trähängränna ovan entré till mangelbod, svarta bräddörrar, vita fönsterbågar, en- luftsfönster med tre rutor

INTERIÖR

Bräddinnertak, enkel takstol, ås, (hål efter rafter i galvar), källare med dubbla trädörrar, jordgolv, nyare murad grund av lecablock mot norr och söder

INSTALLATIONER

Vatten från pump i kök, el för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Låg trätrall till kaffestuga, hög sten samt tröskel till mangelbod, låg dörr till källare i slänt

7.2.13 BYGGNAD 13 JORDKÄLLAREN

PLAN

Förrum samt jordkällare

KONSTRUKTION

Murad gråstensgrund, ett liggtimmervarv samt timmer upp till tupp (nock), murat valv

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, sadeltak, enkupigt tegel, trätaknock samt vindskivor och vindskivebeslag, bräddörr (dubbla)

INTERIÖR

Murat valv, jordgolv, jord ovan valv

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Låg dörr i liten slänt

7.2.14 BYGGNAD 14 SKJULET

PLAN

Kvadratisk skjul

KONSTRUKTION

Hörnsten, stående brädstomme

EXTERIÖR

Rödfärgade brädor, röd dörr, sadeltak med pappklädnad, trävindskivor samt vindskivebeslag

INTERIÖR

Ej sedd

INSTALLATIONER

Ej sedda

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Står i en slänt

7.2.15 BYGGNAD 15 BRÄNNVINSBODEN

PLAN

Ett rum

KONSTRUKTION

Grund av hörnsten, liggtimmerkonstruktion, minisvale upptill mot söder, åsar

EXTERIÖR

Rödfärgat timmer, knutlådor, svart bräddörr, sadeltak, enkupigt tegel, trätaknock, breda trävindskivor samt vindskivebeslag, vita fönsterbågar vid litet en-lufts-fönster med två rutor

INTERIÖR

Timmerväggar, brädinnertak, ryggås och sidoåsar

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Trätrall om två steg

7.2.16 BYGGNAD 16 AVTRÄDET

PLAN

Två bås

KONSTRUKTION

Kallmur, stående brädstomme

EXTERIÖR

Pulpettak, veckad plåt, rödfärgad brädstomme, röda bräddörrar

INTERIÖR

Trädass, brädinnertak

INSTALLATIONER

El för belysning

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Låg trätrall längs med vägg

7.2.17 BYGGNAD 17 KÖRVANDRINGEN

PLAN

Nej

KONSTRUKTION

Trä

EXTERIÖR

Spåntak, trätaknock samt vindskivebeslag, plåtklädda axlar som går in i logvägg, trähjul/kugghjul

INTERIÖR

Nej

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Utomhus

TILLGÄNGLIGHET

Ok

7.2.18 BYGGNAD 18 KALKUGNEN

PLAN

Nej

KONSTRUKTION

Sten

EXTERIÖR

Murar av sten

INTERIÖR

Nej

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Utomhus

TILLGÄNGLIGHET

I snårigt buskage nedan slänt

7.2.19 BYGGNAD 19 BÅTHUSET

PLAN

Två bodar med låg mellanvägg

KONSTRUKTION

Grund av hörnsten, liggtimmerkonstruktion, åsar

EXTERIÖR

Obehandlat timmer, färjtak/faltak, trätaknock, trävindskivor, trävindskivebeslag, utskjutande knutar, bräddörrar,

INTERIÖR

Timmerväggar, låg mellanvägg, brädgolv, sadeltak, färjtak/faltak direkt mot åsar, ryggås och sidoåsar

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Trösklar i form av syll- och bålvarv

7.2.20 BYGGNAD 20 UTEDASSET

PLAN

Två bås

KONSTRUKTION

Kallmur, stående brädstomme

EXTERIÖR

Pulpettak, veckad plåt, trävindskivor och beslag, rödfärgad brädstomme, svarta knutar, gröna bräddörrar, vita fönsterbågar samt karmar, en-lufts-fönster med tre, resp. fyra rutor

INTERIÖR

Bod samt trädass, delvis skivklädda målade innerväggar, skivgolv, bräddinnertak

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Ett steg upp och in från mark

7.2.21 BYGGNAD 21 NORRA JORDKÄLLAREN

PLAN

Förrum samt jordkällare

KONSTRUKTION

Murad stengrund upp i nock och ett stockvarv runda stockar på långsidorna som håller upp taket (sidoåsar), ryggås

EXTERIÖR

Rödfärgade stockar, sadeltak, enkupigt tegel och tegeltaknock, trävindskivor samt beslag, bräddörr (dubbla)

INTERIÖR

Träinnertak (ej känt om stenvälv funnits då taket rasat in), jordgolv

INSTALLATIONER

Nej

KLIMAT

Ouppvärmt

TILLGÄNGLIGHET

Låg dörr i liten slänt

8. Skadeinventering och åtgärdsförslag

Skadeinventeringen är utförd genom okulär besiktning av bebyggelseantikvarie vid Stockholms läns museum med utgångspunkt i *Checklistan* (se punkt 7.2). Inventeringen är översiktlig och baseras på byggnadens tillstånd vid besiktningstillfället. Avsikten är att skadeinventeringen ska ge en god överblick av byggnadens tillstånd samt fungera som referensmaterial vid föreningens framtida kontroller. Skador till följd av naturligt slitage kommer att uppstå med tiden och kan av den anledningen inte redovisas i inventeringen. Avsikten är dock att dessa ska upptäckas med föreningens fortsatta användning av detta program och den bilagda checklisten.

Åtgärdsförslagen är kortfattade och ska främst ses som direktiv, inte som kompletta underlag för åtgärd. **Varje åtgärd måste föregås av en ordentlig undersökning av för ändamålet lämplig expertis och åtgärdsbeskrivning, annars är risken att dolda skador inte uppmärksammas.** I en åtgärdsbeskrivning ska även material och metoder redovisas så att dessa blir de bäst lämpade för byggnaden. En del åtgärder bör ske i samarbete med en antikvarie. Mindre skador såsom spruckna glasrutor, enstaka saknade panelbrädor, löst sittande trappsteg och liknande kan dock åtgärdas enligt åtgärdsförslaget. För byggnadsdelar som bedöms ha en mer omfattande skadebild än vad som är möjligt att iakttä okulärt kan också ytterligare undersökningar föreslås.

Rubrikerna *Konstruktion*, *Exteriör* och *Interiör* i nedanstående förteckning motsvarar rubrikerna i byggnadsbeskrivningen. Under rubriken *Övrigt* inkluderas eventuella iakttagelser som rör *Installationer*, *Klimat* och *Tillgänglighet*.

Byggnadsdel berättar vilken del av byggnaden som avses under respektive rubrik. Begreppen korresponderar mot check- och åtgärdslistan.

Kondition beskriver vilket skick aktuell byggnadsdel befinner sig samt iakttagelser som kan ha bidragit till det tekniska skicket. Här redovisas såväl normalt slitage som direkta skador.
U.a. = utan anmärkning.

Åtgärd berättar vilket ingrepp som är aktuellt för att åtgärda eventuell skada, alternativt normalt underhåll. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.

Prioritet berättar hur angelägen åtgärden är. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.

Prioritet 1 avser akut åtgärd

Prioritet 2 avser åtgärd inom 1-3 år

Prioritet 3 avser åtgärd inom 3-5 år

Prioritet Å avser återkommande årlig kontroll eller åtgärd.

8.1 Tekniskt skick, dokumentation och åtgärdslista

BYGGNAD 1 MANGÅRDSBYGGNADEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Grund sydsidan	Spricka i grund mot väster, vid hörn.	Putsas om med hydrauliskt kalkbruk (Kh-bruk)	2	
Skorsten	Kalkytan faller ner på sydsidan	Kalkas om med hydrauliskt kalkbruk (Kh-bruk)	2	
EXTERIÖR				
Förstukvist	Rötskada nedtill på vänstra stolpen t.v. Även högra stolpen har begynnande skada nedtill	Brädorna på stolparna lagas med byte av trä nedtill. Ev. är även den vänstra stolpen i behov av åtgärd. Brädorna som klär in stolparna kan med fördel kortas av ngt nedtill för att skapa en distans till cementplattan.	1	
Hängränna norrsidan mot öster	Begynnande hål i rännan	Måste bytas helt	1!	
Fönster nedervåning	Färg flagar och kitt har blivit hårt och lossnar	Skrapas och målas med linoljefärg samt kittas med linoljekitt	2	
Jordkällare	Vattbräda ovan dörren avskavd färg	Bemålas eller tjäras på nytt	1-2	
Fasad	Vattbräda längs hela norrfasaden, färgbortfall	Målas	3	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Fasad	Knutlådor med flagnande färg	Tvättas rena från alger	2	
Fasad	Vattbräda mot väster samt panel nedtill	Vattbräda byts, panel behöver ses över nedtill, ev lagningar	2	
Takfot mot söder	Hängränna och stuprör saknas, se koppling till skada på mur nedanför.	Bör sättas upp så fort som möjligt. Välj galvad plåt som lämnas omålad.	1	
INTERIÖR				
Fönsterbänkar nedervåning				
Tak i salen, rum mot väster	Limfärgning i något sämre kondition	Limfärgas på nytt med största möjliga hänsyn tagen till takros	2-3	
Vägg mot öster i salen, rum mot väster	Spricka bildats mellan murstock och trästomme, tapet spruckit och bård delat sig. Putsen har börjat släppa från murstocken och delar har fallit bort.	Måste inspekteras och åtgärdas av konservator. Bidragsgrundande åtgärd.	1	
Vinden	Tapet lossnar från taklist vid rörspis i inrett rum mot öster. Även pappen med tapetlagren har lossnat på flera ställen. På vägg under fönster i samma rum är stora fläckar efter vatteninträngning.	Hela tapeten i rummet behöver åtgärdas av konservator. Inspektion av tapet i den västra kammaren vid samma tillfälle. Bidragsgrundande Det behöver kontrolleras om det fortfarande läcker in vatten, ex. genom panelen.	2 1	
Vinden	Kalkytan lossnar från rörspis i inrett rum mot öster. Spisen har även många sprickor.	Kalkas varsamt om med kalkputs och målas med kalkfärg Sprickor behöver kontrolleras	3 2	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Trasmattor	På ouppvärmade obehandlade golv, håller fukt	Rullas ihop under vintertid och lyfts upp från golv	Å	
ÖVRIGT				
Gärdsgårdar	Alla stängsel mossbeklädda.	Rengörs för bättre hållbarhet.	Å	
Stenmur vid sydvästra hörnet	Muren på väg att rasa ut ned mot gång, troligtvis pga avsaknad av hängränna och stuprör som leder bort vattnet.	Måste sättas om av specialist på kallmurning. Inspekteras så snart som möjligt. Ev. bör området nedanför muren stängslas tills vidare. Rasrisk. Bidragsgrundande åtgärd	1	

BYGGNAD 2 GAMMELSTUGAN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Grund	U.a.			
Skorsten	U.a.			
EXTERIÖR				
Fönster, samtliga	Hårt kitt	Ses över	2	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Bleck	Mossbeklädnad	Rengörs från mossa	Å	
Trätrall utanför entré				
Ytterdörr	Färg släpper	Bemålas på nytt med hänsyn till tidigare utseende, obs använd linoljefärg	2	
Knutbrädor	Murket nedtill och torrt	Bytas ut nedtill	2	
Vattbrädor	Färg och skick på	Behöver ses över	2	
Vegetation	Skott och sly på västsidan	Hålls borta från träfasad	Å	
INTERIÖR				
Spismur kök	Stor spricka mot väster i mur	Håll under uppsikt och dokumentera eventuella förändringar	Å	
Vinden	Angrepp av strimmig trägnagare i innervägg mellan trapphall och vindsrum, norra sidan av väggen långt ner	Utrett 2021 av Johan Mattsson. Ingen åtgärd krävs. Se separat utredning.	Å	
Vinden	Smuts	Städas	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Trasmattor	På ouppvärmade obehandlade golv	Rullas ihop under vintertid och lyfts upp från golv för att motverka fuktigt klimat	Å	
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 3 MUSEET/LADUGÅRDEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Nordöstra hörnet	Knutar i sämre kondition	Ordna förslagsvis knutlåda	1-2	
Östfasaden mot sydost	Syll något rötskadad	Gör mindre illusningar	2-3	
EXTERIÖR				
Fasader	Rödfärg flagar på flera ställen	Vid nästa slamning sörj för god ruggning av fasader innan nyfärgning	3	
Tak	Täckbräda mot norr i dåligt skick	Behöver bytas	2-3	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
INTERIÖR				
Ladugården, litet fönster i östvägg	Sämre kondition på karm	Ses sedermera över	2-3	
Bräddtak på övre våning	Fuktfläckar	Det behöver undersökas huruvida fuktfläckarna är gamla eller inte. När det ev. är åtgärdat målas taket om. Möjligen krävs spärrfärg för att fläckarna inte ska slå igenom.	1 3	
Vind	Ej sedd	Måste inspekteras för att undersöka ev. vatteninträngning	1	
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 4 STALLET OCH LOGEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Stommen	<p>Timmerstommen behöver undersökas av timmerman, framför allt i den östra delen. Där är delar av timret mycket gammalt och torrt. Bärigheten kan bli en viktig fråga. Efter det får en prioriteringsordning göras.</p> <p>Byggnaden har nyligen genomgått flera renoveringsarbeten vad gäller takbjälkar och omläggning av delar av vasstaket.</p>		1	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Syll samt 3e resp. 9e stocken ovan bålen mitt på sydfasaden	Rötskador i splint, fel lutning på timmer resulterar i att vatten leds in i fasad	Hugg rent alt. ilusa	1-2	
Bål, sydfasaden, andra väggpartiet från öst	Rötskadad	Ilusas	1-2	
Timmer ovan dörr längst i öster, sydfasaden	Rötskada	Ilusas	1-2	
Östfasaden, gavel	Rötskador i timmer, mer omfattande högt upp på vägg, även rötskada i bål mot sydost	Rådfråga kunnig hantverkare om isolningar samt ilusningar	1-2	
Timmer kring fönster norrfasaden, längst mot öster	Omfattande rötskador i timmer runt fönstret, samt fel lutning i timmer ovan fönster	Isula med friskt timmer	1-2	
Hela norrfasaden	Omfattande rötskador i timmer	Ses över med hjälp av kunnig hantverkare, möjligen slmmas akut	1-2	
Specifika ställen norrfasaden	Rötskada i syll nordöst, till väster om dörr norrfasad syll slut, mossbeklädd sten skjuter ut från väggliv	Ses över med hjälp av kunnig hantverkare, kräver omgående åtgärd på flertalet ställen utmed norrfasaden	1-2	
EXTERIÖR				
Fasader	Färg släpper pga restfärg	Vid nästa slamning rugga fasader	3	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Tröskel, andra dörren fr. väst, sydfasaden	Begynnande rötskada	Åtgärdas sedermera	3	
Vasstaket, mittpartiet	Riklig mossbeklädnad på vasstaket mot mitten av byggnaden	Vasstaket behöver sedermera läggas om i mittpartiet, det håller dock fortfarande tätt, och mossan ger viss patina	2-3	
Marknivå	Hög marknivå längs norrsidan, öster om körvandring	Gräv ut	Å	
Marknivå	Hög marknivå kring partier sydsidan	Gräv ut och håll nere växtlighet	Å	
Vegetation	Grenverk över tak västsidan	Beskär	Å	
Vegetation	Östsidan, växtlighet kring fasad	Håll nere och borta från fasad	Å	
Vegetation	Norrsidan, hög växtlighet längs fasad	Håll nere och borta från fasad	Å	
INTERIÖR				
Bod längst i öster	Bråte	Städas	Å	
Vind innanför andra dörren från öster	Angrepp av strimmig trägnagare i norra väggen	Utrett 2021 av Johan Mattsson. Ingen åtgärd krävs. Se separat utredning.		

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Nedervåning innanför andra dörren från öster	Angrepp av strimmig trägnagare i norra väggen resp. innerväggen mot väster, även bråte	Se ovan.	1	
Stora utrymmet mot mitten	Angrepp av strimmig trägnagare i inventarier, bl.a. i stort hjul, även i norra väggen samt innervägg mot väster	Se ovan.		
Bod öster om ladugården	Bråte	Städas	Å	
Snickerimuseet	Angrepp av strimmig trägnagare i inventarier	Se ovan.		
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 5 LIDRET/NYA LADAN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Takfall samt bleck	Grönmossbeklädnad	Blir det omfattande mossangrepp finns det miljövänliga medel att tillgå för tvätt, rekommenderas för att undgå frostsprängning, ses därför över från år till år	Å	
Sydöstra hörnet	Skott av ädelbuske	Ordna spaljé mot vägg så att växten inte skadar fasaden	1	
Fönster östfasaden, särskilt t.v.	Kitt hårt och fallit bort	Kittas om med linoljekitt	2	
Fönster norrfasaden, särskilt t.h.	Kitt hårt och fallit bort, färg flagar	Målas och kittas med linoljekitt	2	
Fönster sydfasaden				
Fönster västfasaden, särskilt första och andra fr. h.	Kitt hårt och fallit bort, färg flagar	Målas och kittas med linoljekitt	2	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Vegetation	Sly mot norr	Rensas ut	Å	
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 6 BÅTSMANSTORPET

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Entrédörr	Färg flagar i nederkant	Målas med linoljefärg	2-3	
Takfallen	Tegelpannor bär viss mossbeklädnad	Blir det omfattande mossangrepp finns det miljövänliga medel att tillgå för tvätt, rekommenderas för att undgå frostsprängning, ses därför över från år till år	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Taknock, vindskivebeslag	Mossbeklädnad	Rensas från mossa för att undvika rötskador på träet	Å	
Vindskivor	Strykning bortnött	Tjärstryks	2	
Fönster, sydsidan, ostsidan samt norrsidan mot väst, samtliga fönster i sämre kondition	Kitt har hårdnat och faller ut	Kittas om med linoljekitt	2	
Vegetation	Rikligt med växter mot samtliga fasader	Håll borta från fasader	Å	
INTERIÖR				
Spis i köket	Kalkputsen har släppt invid häll	Kalkas varsamt om med kalkputs och målas med kalkfärg	3	
Trasmattor	På obehandlade trägolv i ouppvärmda hus	Under kallare årstid kan mattor läggas upp från golv för att undvika att fukt från grunden stiger upp i huset	Å	
ÖVRIGT				
Staket	Mossbeklädnad	Rensas från mossa	Å	

BYGGNAD 7 RIELADAN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Grund kring nordöstra knuten	Förmodade grävlingshål	Håll uppsikt, försök göra boet oattraktivt och försök sätta igen. Kan skapa sättningsproblem i värsta fall.	Å	
EXTERIÖR				
Taknock	Plåt/papp vid trätaknockskarva lossnat	Fästes	1-2	
Vindskivebeslag	Mossbeklädnad	Rensas från mossa för att undvika rötskador i trä	Å	
Östsidan respektive västsidan	Hög marknivå	Gräv ut	Å	
Panel norrsidan	Brädfodring trasig i nederkant	Skarvas	2	
Vattbräda sydfasad	Vattbrädan uppe på fasaden är murken	Byts	2-3	
Vegetation	Växtlighet kring husets alla fasader	Håll borta från fasader	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
INTERIÖR				
Bindbjälkar mot söder, västväggen samt inventarier mot norr	Angrepp av strimmig trägnagare	Utrett 2021 av Johan Mattsson. Ingen åtgärd krävs. Se separat utredning.		
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 8 VÄDERKVARNEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Grund mot öst samt väst	Förmodade grävlingryt under grund	Håll uppsikt, försök göra boet oattraktivt och försök sätta igen. Kan skapa sättningsproblem i värsta fall.	Å	
Tvärgående stock under byggnaden	Går utanför fasad både åt öster och väster är antagligen en del av konstruktionen för att stabilisera kvarnen.	Denna är svår att laga eller byta, bör få en täckbräda för att dämpa påverkan av vatten och fukt. Virket måste vara av hög kvalitet.	1	
EXTERIÖR				
	Se över panel nedtill samt syllstockar			

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Locklist på västsidan	Släpper på flertalet ställen	Fäst om möjligt	1	
2a locklisten från norr på östsidan	Hållighet med smuts	Rensas för att undvika skador i bakomliggande timmerstomme, sätts igen	1	
Tröskel/ offerbräda	Rötskadad	Bytes	2	
Dörr	Hål i nederdel av dörr	Om inte uttalat syfte finns med öppningen, sätt exempelvis nät så inte djur går in	2	
Vegetation	Hög marknivå kring knutar	Gräv ut något, om det behövs kan man näta med hönsnät på insida för att inte få in grävling	Å	
INTERIÖR				
Golv och trappor	Smutsiga	Städas	Å	
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 9 LINBASTUN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Grund öst samt väst	Grävlinggryt	Håll uppsikt, försök göra boet oattraktivt och försök sätta igen. Kan skapa sättningsproblem i värsta fall.	1	
Tröskel/syll vid entré mot norr	Skador av gnagande djur, huset står i en kohage	Svårt att laga, sätt ev. täckbräda som målas in svart.	1	
EXTERIÖR				
Fasader	Rödfärgen faller på fasaderna	Vid nästa slamning sörj för noggrant förarbete och rugga fasaderna innan rödfärgning	3	
Tak	Barr och jord på takfallen	Rensas	Å	
Vindskivebeslag nordöst	Rötskadat	Bytes	2-3	
Nordvästra knutlådan	Rötskadad nedtill	Håll nere marknivån och slamma knutlådan	Å-2	
Vegetation	Sly på sydsidan, björkens grenverk över östsidan	Håll växtligheten borta från fasad, beskär träd	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
INTERIÖR				
Väggar	Möjligt angrepp av strimmig trägnagare.	Utrett 2021 av Johan Mattsson. Ingen åtgärd krävs. Se separat utredning.		
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 10 SMEDJAN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Hela smedjan	Ska åtgärdas under 2022. Se rapport genomförd maj 2021 av Svensk Klimatstyrning AB			
Timmer	Något rötskadat i splint	Slammas för bättre hållbarhet		
Knutskallar	Delvis rötskadade	Slammas för bättre hållbarhet		
Sydfasaden	Mellanrum mellan timmer samt rötskador	Illusa timmer på de tre ställen skadorna är som mest omfattande		

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Norrfasaden öster om dörr	Rötskada i syllstock	Hugg rent och slamma		
EXTERIÖR				
Taket	Barr	Sopa rent tak från barr och löv	Å	
Norra vindskivebeslaget	Mossbeklädnad	Rensas från mossa för att undvika rötskador i träet	Å	
INTERIÖR				
Sidoåsarna, sydväggen samt norrväggen öster om dörr	Angrepp av strimmig trägnagare.	Utrett 2021 av Johan Mattsson. Ingen åtgärd krävs. Se separat utredning.		
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 11 SALTODEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Västfasaden	Möjligt husbocksangrepp	Se Johan Mattssons utredning.		
EXTERIÖR				
	Generellt problem med murket trä på fasadpanel och knutlådor till följd av för hög marknivå. Syllbyte behövs mot söder.			
Knutlåda sydvästra hörnet	Knutlådan öppen nedtill	Rensa ut den smuts som ansamlas mellan knutlådans insida och timmerstockar, för att förebygga rötskador på timret	Å	
Östsidan, samt sydöstra och nordöstra knutarna	Hög marknivå	Gräv bort jord intill grunden, håll marknivån lägre.	1-Å	
Östfasaden	Rötskadad panel nedtill	Lagas	1	
Vindskivor samt taknock mot väster	Mossbeklädnad	Rengörs för att undvika rötskador på trä	Å	
Hängrännor	Lövfyllda	Rensas från löv	Å	
Hängränna mot öster	Brädorna har dragit isär och fyller inte längre sin funktion	Görs om	1	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
Västsidan	Skott skjuter upp nära vägg	Håll växter nere och borta från fasad	Å	
Lilla dasstaket mot väster	Löv på takfallet	Sopas rent	Å	
Lilla dasset mot väster	Röta nedtill i panel norrsidan	Vid åtgärd sågas panelbrädor rent och vänds om möjligt upp och ner	2-3	
INTERIÖR				
Redskapsboden	Angrepp av strimmig trägnagare i timmer i nordvästra hörnet, i norrväggen samt i inventarier (skruvstäd)	Se Johan Mattssons utredning.		
Golv vid tröskel, redskapsboden	Hållighet i golv	Sätts för med välliknande trä för att undvika att djur bonar i huset	Å	
Golv, saltboden	Fukt i golvbrädor	Svår att härleda, fukt tycks stiga underifrån, sörj för god dränering då huset står lågt	Å	
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 12 KAFFESTUGAN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Syd- resp. norrfasad	Röta i splint på syll, bål och nästkommande timmerstock, bl.a. i syll vid entré till mangelbod	Vid åtgärd av sylltimmer, lägg fuktspärr mellan grund och stock, exempelvis näver.	1	
Norrfasaden mot öster	Brädlappning utmed en bit av skadat timmer	Ordna riktig ilusning	2	
Taket	Tegelpannor ligger glest på vissa ställen, har dragit isär och ligger inte tätt	Hålla uppsikt, lägga om taket	3	
EXTERIÖR				
Nordöstra knuten	Knutlåda rötskadad nedtill	Lappas	2-3	
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
Entré mot norr	Blocksteg vid entré mot norr lutar in mot grunden. Hängränna ovanför saknas	Räta upp blocksteget så att det lutar ned svagt från fasad.	2	
		Sätt upp hängrännan ovanför, fästen finns.	1	
		När detta är åtgärdat lagas dörr och syll.		

BYGGNAD 13 JORDKÄLLAREN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Taknock och bleck	Mossbeklädnad	Rensas från mossa för att förebygga rötskador på trä	Å	
Norrsidan, entré	Hög marknivå	När marknivå stiger gräv ut kring dörr	Å	
Dörr	Lavbeklädnad	Tjärstryk dörr för att förebygga rötskador på trä	1	
Taket	Tegelpannor i oordning både på det östra och västra takfallet, grönmossbeklädnad	Lägg till rätta takpannor, blir det omfattande mossangrepp finns det miljövänliga medel att tillgå för tvätt, rekommenderas för att undgå frostsprängning, ses därför över från år till år	1-Å	
Jord ovan valvet	Jord/sand sjunker undan med tiden	Fyll på med ny jord/sand ovan valv för att undvika frostsprängningar i valvet	Å	
Vegetation	Sly kring västsidan	Håll nere växtlighet kring huset	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 14 SKJULET

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Bleck och takpapp	Mossbeklädnad	Rengörs	Å	
INTERIÖR				
	Ej sedd			

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 15 BRÄNNVINSBODEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Östfasaden	Någon röta i splint samt flagande rödfärg	Vid nästa ommålning borsta bort befintlig färg väl, stryk in ny slamfärg ordentligt	3	
Norrväggen	Strimmig trägnagare i väggtimret	Se Johan Mattssons utredning.		
EXTERIÖR				
	U.a.			
INTERIÖR				
Fönsterkarm	Damm och ohyra	Städa karm	Å	

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 16 AVTRÄDET

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Fasader	Rödfärgning flagnar Norrfasaden angrepp av strimmig trädgnagare långt ner i panel, även en del rötskadade brädor.	Vid nästa ommålning borsta bort befintlig färg väl, stryk in ny slamfärg ordentligt. Se Johan mattssons utredning. Åtgärda brädor	3 2	
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 17 KÖRVANDRINGEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Vindskivor	Mossbeklädnad	Rengörs	Å	
Takspån	Vissa spån i sämre kondition	Nyligen åtgärdat och helt omlagt		
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 18 KALKUGNEN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
	U.a.			
INTERIÖR				
Kalkugnsbotten	Vegetation	Förslagsvis rensas kalkugnsbotten från sly och skott	Å	
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 19 BÅTHUSET

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
Östfasaden	Stock norr om dörrar splintskadad	Gör rent träet och ilusa med välliknande trä, alt. gör rent och tjärstryk	2	
EXTERIÖR				
Taket	Moss- och lavbeklädnad	Rensas från mossa för att undvika rötskador i trä	Å	
INTERIÖR				
Innerväggar	Angrepp av strimmig trägnagare	Se Johan Mattssons utredning.		
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 20 UTEDASSET

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	U.a.			
EXTERIÖR				
Fönster mot söder	Kitt har hårdnat och fallit ut	Kittas på nytt med linoljekitt	2	
INTERIÖR				
	U.a.			
ÖVRIGT				
	U.a.			

BYGGNAD 21 NORRA JORDKÄLLAREN

Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prio	Åtgärdat, datum & sign
KONSTRUKTION				
	Se interiör			
EXTERIÖR				
Taket	Löv på takfallen	Rensas		
Tegelpannor				
INTERIÖR				
Brädtaket	Taket samt all ovanpåliggande jord har fallit in, oklart om det funnits ett murat valv	Eftersträvansvärt skulle vara att restaurera jordkällarens innertak	3	
ÖVRIGT				
	U.a.			

8.2 Checklista och årlig översyn

Checklistan på följande sidor används den årliga översynen av byggnadens/byggnadernas skick. Använd listan på byggnadsdelar och detaljer som är relevanta i förhållande till byggnad och skadebild. Fyll i avvikelser från vad som kan betraktas som fullgott tekniskt skick.

Anteckna följande för varje punkt:

- Datum för översyn och namn på person som inventerade
- Typ av skada, skadans omfattning
- Prioritet enligt faktaruta nedan
- Eventuella myndighetskontakter
- Föreslagen åtgärd
- Åtgärd utförd, datum och av vem
- Om slutbesiktning, datum och besiktningsman

ÅTGÄRD UTFÖRES ENLIGT:

Prioritet 1 avser akut åtgärd

Prioritet 2 avser åtgärd inom 1-3 år

Prioritet 3 avser åtgärd inom 3-5 år

Prioritet Å avser återkommande årlig kontroll eller åtgärd.

Tänk på!

Fotodokumentera byggnadsdelen före, under pågående, efter avslutade arbeten!

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
KONSTRUKTION					
Grund/mark	Stående vatten Hög marknivå Växtlighet. Utfallna grundstenar Sprickor Putsavfall	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Stomme	Sprickor Putsavfall Deformation Mekaniska skador Materialbortfall Knutar och knutskallar Angrepp av skadedjur Röta Lav/Alg-påväxt etc. Ev. Synliga bjälklag Sviktande bjälklag	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Takkonstruktion (takstolar, åsar, sparrar)	Röta Angrepp av skadedjur. Notera särskilt takstolens anslutning mot vägg Ev. Synligt underlagstak.	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Murstock	Sprickor Materialbortfall Putsavfall Deformationer Fukt	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
EXTERIÖR					
Fasad: panel/puts Ev. knutar och knut- brädor	Sprickor Putsavfall Fotbrädor Dropplister Deformationer Panelbrädor Lösa spikar Färgbortfall Fukt. Angrepp av skadedjur Röta. Alg/Lav-påväxt	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Fönster och fönster- snickerier	Beslag Rost Sprickor Material-, färgbortfall Glas Kitt Färg Skadedjur Röta Foder, särskilt fönsterbågarnas bottenstycken och karmunderstycke	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Dörrar och dörrfoder	Panelbrädor Lås och upphängning Skadedjur Röta	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Tak	Ytmaterial (plåt, tegel, spån etc.) Hängrännor Stuprör. Avtäckningar Vattbrädor Vindskivor Nockbrädor Skorsten och anslutningar. Anslutningar Vinkelbyggnader / Frontespis etc.	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Förstukvist	Se punkterna för tak, fasad och snickerier (foder)	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Skorsten	Sprickor Putsbortfall Huv, nät Plåt	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
INTERIÖR					
Golv Väggar Tak	Fuktfläckar Deformationer Mekaniska skador Skadade ytskikt (lossnade tapeter, papp etc.) Löst sittande färg	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Fönster Dörrar Snickerier	Lösa delar Mekaniska skador Sprickor Rötskador Deformationer Skadade ytskikt Lås och haspar, trycken och gångjärn	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Trappor och fast inredning	Lösa delar Deformationer Mekaniska skador Skadade ytskikt	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Eldstäder	Sprickor Materialbortfall Deformationer Luckor och spjäll Sotning utförd enligt bestämmelser	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
ÖVRIGT					
El	Skador på strömbrytare, uttag, kablar Löst kablage Lampor och lysrör	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Brand- och inbrottskydd	Batterier Utrustning är på plats Serviceintervaller upprätthålls Skyltning Fria utrymningsvägar	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Värme, vatten och avlopp	Läckage Droppande kranar Rutiner för sommar/vintervärme Rutiner för sommar/vintervatten	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:
Ventilation, klimat	Rutiner för innanfönster vintertid Ev. avfuktare, värmepump etc Rutiner för ventilation i grund Öppet mellan rum när huset inte används	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

Byggnadsdel	Se över dessa punkter	2022	2023	2024	2025
Tillgänglighet	Fungerande ramper Ev. hissar Ev. tröskelutjämning Skyltning	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:	Datum: Utfört av:

8.3 Allmänna Råd!

Marken kring huset får aldrig nå upp på väggen.

Markfukt skadar både grund, trämaterial och ytskikt som puts och målning. Gräv bort mark som är för nära. Det kan vara bra att grusa närmast grunden.

Växtlighet får aldrig ligga an mot byggnaden.

Det kan annars ge fuktskador. Varje år måste all växtlighet röjas bort.

Hängrännor måste rensas varje år.

Regnvatten måste ledas bort fritt. Annars skadas fasad, takfot och rännor.

Välj material utifrån byggnaden.

Samma material som använts traditionellt på huset är det som fungerar. Äldre hus mår inte bra av moderna material som moderna tätningsmedel, plast- och akrylbaserade färger, cementbaserade mur- och putsbruk, tryckimpregnerat virke o.dyl.

Renovera inte bort patina.

Patina, slitage och synlig ålder är en del av byggnadens kulturvärde och upplevelse. Behandla det med respekt.

